

onisatapäinen joukko kielitieteilijöitä kokoontui toukokuun alussa Helsingin yliopistoon Kielitieteen päiville kuulemaan esitelmiä, lukemaan esitelmäjulisteita («postereita») ja käymään tieteellisiä ja epätieteellisiä keskusteluita. Lukuisien esitysten perusteella saattoi saada varsin rikkaan kuvan siitä, mitä kielitieteen alueella juuri nyt tutkitaan ja mitkä ovat polttavimmat kysymykset.

Kielitieteen päivien päätteeksi saatiin kuulla ääniä parin vuosisadan takaa: 1800-luvun kielimiehet kävivät väliin varsin kiivastakin keskustelua siitä, miten suomen kirjakieltä tulisi kehittää. He pohtivat, miten tulisi suhtautua vieraisiin vaikutteisiin esimerkiksi sanastossa ja morfosyntaksissa. Kiistanalaista oli myös se, mihin kirjakielen yhteiset säännöt tulisi pohjata: tulisiko sääntöjen perustaksi valita esimerkiksi sellaisten murteiden kanta, joihin vieraat kielet eivät ole juurikaan vaikuttaneet. Ongelmaksi muodostui väliin se, ettei kaikkien keskustelijoiden suomen kielen taito ollut kovin hyvä, niin innokkaita kielimiehiä kuin olivatkin. Keskustelu toteutettiin roolipelinä, jossa Lönnrotille, Ahlqvistille, Gottlundille ja kumppaneille antoivat äänen ja fyysisen muodon 1800-luvun kirjakielen kehitystä tutkivien hankkeiden tutkijat Helsingin ja Turun yliopistoista ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta.

Esitys nosti esiin monia edelleen ajankohtaisia aiheita, muiden muassa sen, kuinka merkittävä tekijä kielen kehittämisessä on kansallisen tai etnisen identiteetin luojana ja vahvistajana, ja sen, miten tietoisella kielen kehittämisellä voidaan vahvistaa kielen asemaa niin, että siitä kasvaa täysimittainen sivistyskieli, jolla voi hoitaa asioitaan ja saada palveluja, jolla voi saada koulutusta ja kehittää tiedettä. Esityksen kuvaamana ajanjaksona suomi sai virallisen, lailla vahvistetun aseman. Esityksessä oli kaikuja myös suomen kielen aseman muuttumisesta yksilötasolla, kun monet sivistyneistön jäsenet tietoisesti joko vaihtoivat suomen kieleen tai vahvistivat suomen kieltään ja ryhtyivät kasvattamaan jälkipolveaan suomenkieliseksi. Suomen kielen aseman kehittäminen liittyy yleiseurooppalaiseen nationalistiseen aatevirtaukseen, joka oli vallalla 1800-luvulla, mutta kaikkia yllä mainittuja piirteitä voidaan tunnistaa nykyäänkin eri puolilla maailmaa meneillään olevissa kielellisen emansipaation prosesseissa, jotka ovat vilkkaan kansainvälisen tutkimuksen kohteina. Yhtä tällaista prosessia kuvasi *Anna-Riitta Lindgren* omassa esitelmässään, joka käsitteli Pohjois-Norjan kveenien kieltä. Kysymystä siitä, onko kveenien kieli oma kielensä vai suomen murre, hän tarkasteli yksilön kielellisten oikeuksien näkökulmasta. Yhtenä tärkeimmistä kielellisistä oikeuksista on pidetty yksilön oikeutta samastua siihen kieleen, jonka katsoo omakseen, kveenien kohdalla siis kveenin kieleen. 1800-luvun nationalistinen näkökulma on vaihtunut monikulttuuriseksi ja monietniseksi.

Lindgren pitää suomen kielen aseman nostamista 1800-luvulla esimerkkinä onnistuneesta kielen emansipaatiosta (*Virittäjä* 2/2001 s. 251). Suomessa on tällä hetkellä useita kielellisiä vähemmistöjä, jotka ovat vasta tämän tien alussa (muiden muassa romanit, joiden kieltä käsitteli *Kimmo Granqvist* esitelmässään). Samaan tapaan kuin 1800-luvun kielimiehet voisimme mekin 2000-luvun innokkaat kielinaiset ja kielimiehet pohtia sitä, mitkä ovat meidän tehtävämme monikulttuurisessa ja monikielisessä Suomessa. ■